

Važniji mediji

U parapsihičkim istraživanjima nije lako namjeriti se na zgodne medije, pa zato ovi brzo iziđu na glas. Tako se mnogo napisalo o medijima, kakovi su Franek- Kluski, Willy Schn., Jan Guzek, Eiener Nielsen, Marija Silbert. Dobro će biti, ako i mi nešto поблиže upoznamo te »junake dana«.

1. Franek-Kluski.

Rodio se g. 1878., te je pisac. To je ime zapravo samo njegov pseudonim. U njemu se otkrio medijski dar g. 1918., kada su u Varšavi istraživali Guzeka. Kluskoga je proučavao pariški liječnik Dr. Geley u »Institut international métapsychique« i o tome je izvjestio u svojem časopisu »Revue métapsychique« (Cfr. Schrenck-Notzing, Materialisations-Phänomene, München 1923, 630. ff).

U Varšavi postoji »Društvo za psihično istraživanje«. Ovo je održalo 7 sjednica s Kluskiem u njegovu stanu i to od svršetka kolovoza 1919. do lipnja 1920. Cilj je bio tim sjednicama, da fotografišu materijalizacije. Učesnici su svagda točno pregledali sobu prije svake sjednice (poslije više ne!). Kluski je sjedio na običnoj stolici, jedan učesnik držao je njegovu lijevu ruku, drugi njegovu desnicu. Lagano crveno svjetlo je osvjetljivalo sobu, a to je svjetlo bilo 4 m. udaljeno od medija. Za tih su 7 sjednica učesnici zapazili ljudske i životinjske likove, a fotografirani su dozvolom medija. Te su fotografske ploče odmah razvili u medijevoj sobi, a tako su i protokoli odmah sastavljeni. Tu je bilo svijetlih pojava u blizini medija, štopota i telekinetskih pojava. Kod mnogih se sjednica pojavio čovjek — majmun s grivom na glavi i s čupavom bradom; imao je dlakave ruke, nije govorio, nego se znao očesati o učesnike i htio je da im liže ruke ili lice. Fotografirana je i jedna ptica grabilica. U sjednici je 23. 11. 1919. pisaći stroj sam od sebe napisao jednu rečenicu, a da tipke nije nitko dodirnuo; dapače se crveno svjetlo po sebi utrnulo, kadgod se je htjelo pojavu fotografirati, a zatim se isto svjetlo po sebi pojavilo.

Iz zapisnika proizlazi, da su učesnici sjedili u »lancu« (kako je to već poznato kod spiritističkih sjednica) i sjednice je zapravo vodio sam Kluski. Kao jamstvo protiv prevare je bilo to: vrata su iznutra zatvorili i prije sjednice su sve u sobi pregledali. To nije dovoljno. Ta sjednice se vode kod Kluskia i to u njegovoj pisaćoj sobi. Tko nam tu jamči, da netko nije mogao tajno dići zavornicu i neopazice ući i izići iz sobe. K tome se vrata nalaze iza leđa svih učesnika i to u najtamnijem dijelu sobe i 5 metara daleko od crvenog svijetla (koje je i onako po sebi slabo). Netko

je za sjednice mogao ući u sobu i tiho se postaviti iza zavjese stalaze. U zapisniku stoji i to, da su učesnici čuli hodanje po sobi i drugi štropot. I sama je gospođa Kluski htjela da bolje vidi »čovjeka-majmuna« i stoga je prema njemu upravila zaslonac svijeće, ali joj ga ta »neman« gundajući pograbila. Očevidno je neki »razumni pomoćnik« tu igrao ulogu majmuna-čovjeka. Kako majmuni imaju odvratan miris, lako bi učesnici bili i po tome upoznali pravu životinju. No o tome šuti zapisnik. Kluski nije dopustio, da se to biće fotografira; vidi se, da se je svijesno čuvao razočaranja.

Spomenuta ptica grabilica sjedi na glavi medija, koji se malo naprijed nagnuo (jer bi inače ptica pala). No ptica grabilica, nikada ne sjedi rastvorenim krilima; tako se obično prikazuju preparirane ptice. Isto su tako sve osobe, koje su se pojavile za sjednice, zaogrnutе u bijelo platno, pa i preko lica. Stoga su učesnici 15. lipnja 1920. izrazili želju, da bi prikaza pokazala jednom i pravo lice. Ploču su fotografsku te noći odmah iza sjednice i razvili, pa onda položili pod ključ kod Kluskoga. Slijedećeg dana opaziše, da je netko prstima strugao po fotografskoj ploči, te se lice nije moglo pravo raspoznati.

Pravi okultiste regbi uvidaju ove slabosti; samo još Dr. Geley drži Kluskog za jednog od najvažnijih medija.

Još nešto. Pavao je Heuzè u svojoj knjizi »Les Morts vivent-ils?« izvijestio u drugom dijelu (L' Ectoplasme, Paris 1922, str. 207), kako je u proljeću g.1922. u sjednici jedan učesnik zamolio Kluskog, neka bi se pojavio u paraffinu otisak lica. Kluski se malo rasrdi i ipak pristade. Tama je, pjevanje itd., onda brćkanje u posudi s tekućim paraffinom. Kod svjetlosti nadoše uspjelu kopiju čovječjeg stražnjeg dijela... Heuze jamči, da je taj dio identičan s dijelom medija. Toj je sjednici bio prisutan i Geley. On je (Revue metapsychique, br. 1 i 5, 1922) donio 6 slika, ali ne donosi izvještaj, nego se u 5. broju ogradio samo onako općenito, da se nekoji ljudi nabacuju lažju na Kluskog. Geley nije oprovrkao Heuzea, koji se ruga »strogom nadzoru« (kad je eto Kluski pred Geleyem mogao da sa sebe svuče i donje odijelo). Smiješno je pri tome i to, što i sam Geley priznaje, da je Kluski zadobio opekline na spomenutom dijelu tijela i više dana od toga trpio boli. I ipak Geley to proglašuje pravom »teleplastijom«. Grof je Klinckowstroem na to zatražio prepis zapisnika navedenog poljačkog društva. I dobio ga je, jer mu ga je poslao N. Okolowicz iz Varšave, Kluskijev prijatelj. Po zapisniku se vidi, da medij nije pretražen prije sjednice niti je bio pod nadzorom za vrijeme tame (Cfr. Gulat-Wellenburg-Klinckowstroem-Rosenbuch, Der physikalische Mediumismus, 410).

2. Willy Schn.

O njemu piše Dr. v. Schrenck-Notzing u svojim djelima: *Physikalische Phänomene des Mediumismus* (München 1920, str. 102 dd), te *Materialisations-Phänomene* (München 1923, str. 548 dd) i *Experimente der Fernbewegung* (Stuttgart 1924, str. 273 dd), jer je s njime održao mnogo sjednica. Schrenck nam ne kaže njegovo potpuno ime. No on je sin jednog slagara i rodio se u Braunau kod Simbacha g. 1905. Kako su se u kući njegovih roditelja bavili spiritističkim pojavama i sjednicama, to se opazilo već u njegovoj 16. godini, da je dobar medij u psihografiji, telekinezi i teleplastiji. I sam Schrenck priznaje, da tom mladiću nije mila istina, sklon je raskošnosti i želi da se o njemu govori; u njemu je dosta hysterije; voli maskerade i akrobatske vježbe.

Dr. Schrenck-Notzing je doznao za ovog mladića i pozvao ga k sebi u München. Naravno Willy se tome odazvao i s njime je ostao u Münchenu i njegov otac, jer je to postao unosan posao. Malo zatim pridružio im se i mladi Willyev brat Rudi. Schrenck je započeo svoja istraživanja u prosincu 1921. i produljio ih do proljeća 1923. Kod tih je sjednica prisustvovalo do 23 sveučilišna profesora i 18 liječnika, oveći broj učenjaka. U proljeću 1923. zapusti Willy profesora Schrencka i preseli se u Beč, jer su mu ovdje obećali veću nagradu i mjesečnu plaću. Tu je njegove pojave proučavao primarni bečki liječnik Dr. E. Holub. No ovaj liječnik bolovao je na srcu, te je i umro 16. 2. 1924. od srčane kapi, kada je doznao, da su profesori Meyer i Przibram Rudia raskrinkali.

Što izvodi Willy?

Bečki je liječnik T. Seeger prisustvovao jednoj sjednici u Braunau. U sobi je bilo crveno svijetlo, ali vrlo slabo. Za sjednice se pojavila bijela mrlja na Willyevu ramenu; jedan učesnik skoči i istrgne tu mrlju, ali u isti čas skoči i Willyev otac. Nastade gužva. Onaj mladi čovjek, koji je to istrгнуo, bio je iz Beča, pa je komadić bijelog šifona dao i Seegeru. Bijesni otac oduze taj šifon i brzo ga stavi u flašicu, začepi je i položi na dasku, koja je visjela o zidu i reče, da će se tu možda »dematerijalizirati«. No Dr. Seeger ima i sada kod sebe svoj komadić šifona i nije se »dematerijalizovao«.

Netom je W. sjeo kao medij na svoje mjesto, odmah su utrnuli bijelo svijetlo i crveno je slabo svijetlo nešto osvijetljivalo sobu. Već iza jedan ili dva časka upadao je Willy u hipnozu. Personifikacija »Mina« stupala je namjesto obične svijesti. Učesnici su sjedili u »lancu«, kako je to običaj i propis kod spiritista. Oni su se razgovarali ili pjevali koju poznatu pjesmu ili je ura svirala koju melodiju. Pojave se nijesu javljale prije 2 i više sati. Prije pojava vikao je medij »Nemojte lanac prelomiti« ili »stavite se u

lanac!« Teško bi disao ili žvakao, drhtao kao žena u porodu. »Mina« je (to je ime duha, koji tobože djeluje u Willyu) tražila, da stave nešto bliže predmete, koji će se sada kretati. Na to su učesnici vidjeli, da se predmeti giblju, pa zvonce samo zvonji, škatulja se u vis diže, i sl. Naravno kontrolor je za sjednice imao ruke Willyeve u svojim i svojim je nogama doticao koljena njegovoga. I ipak se sve to izvodilo.

Kako da to protumačimo?

Willy još nije raskrinkan kao njegov brat, pa ne možemo ustvrditi, da on vara. No već danas možemo kazati, da sve pojave, što ih on izvodi, ne daju nam sigurno jamstvo je obavio s Willyem kod Schrencka par pokusa u svom izvještaju e) obavio s Willyem kod Schrencka par pokusa i u svom izvještaju veli upravo ovo zadnje, a u isto doba se tuži na Dra. Schrenecka, da nije dovoljno uvažio njegove primjedbe i sumnje (Der physikalische Mediumismus, 427). Činjenica je, da Willy proizvodi pojave samo na onim predmetima, koji su na dohvatu njegove ruke ili noge. Kontrolor doduše drži njegove ruke i dotiče se njegovih koljena, ali Willy znade, da su ljudi iza 2—3 sata napetog iščekivanja tako umorni, da on može lako izmijeniti ili osloboditi jednu nogu ili ruku; dapače u onoj tami i kod te umornosti lako spojiti s kontrolorom tuđu ruku ili nogu, i ovaj misli da vazda drži Willyevu ruku ili nogu. K tome su na kavezu zapažene rupe ili rastegnute ograde od gaze. Učesnik je n. pr. Maks Gruber, zoolog na Münchenskom politehnikumu, vidio, kako rubac lebdi u zraku, ali je ispod njega nešto slična ruci s više prstiju i ta ruka, pokrivena rupcem, gibala je polugu na muzikalnoj kutiji (Spieldose) (Cfr. Der Samler, München 1923, br. 20). I sam Schrenck piše u svom »Materialisations-Phänomene« (str. 563), da je jednom sveuč. profesor v. Kalker nenadano pružio svoju lijevu nogu između medija i predmeta na tlu, t. j. između kaveza. u kome je bio Willy, i muzikalne kutije, pa ta kutija nije mogla da se makne; dakle je Kalker spriječio medijevu nogu, da makne kutiju.

Sam medij je predložio kavez za pokuse, ne učesnici; njega su pretražili na početku sjednice, ne za vrijeme odmora, pa je mogao u to doba prokriomčariti i unijeti kakvu žicu, a žica je mogla biti u naslonjaču, na kome je on redovito sjedio. Čemu se muči, stenje, žvače, trza sobom ovaj medij prije svake pojave? I prof. W. Veil opaža, da kontrolor kod tog trzanja treba izvanredne napetosti (Cfr. Schrenck, Experimente der Fernbewegung, 109). Ne će li medij, da tim trzanjem dobije slobodu kretanja barem jedne ruke ili noge? Usto ako učesnici prestanu da se razgovaraju ili ne pjevaju, medij ih potakne neka ne šute, jer da govor i pjevanje olakšaje parapsihične pojave. To vjerujemo; ali još više vjerujemo, da se time pojačava i rastresenost svih uče-

snika, pa ne mogu da pozorno promatraju te pojave, osobito njihov početak.

Nekoji su učesnici osjetili jako duvanje za vrijeme sjednice i to samo na svom licu ili vratu; drugi toga nijesu osjetili. Tu je očevidno po srijedi autosugestija, koja se javlja kod ovako duge napetosti u očekivanju »željenih pojava«.

Začudno je kod Willyya i to, da u Münchenu nije proizvodio »teleplazme«, nego samo spomenuta gibanja raznih predmeta.

Iz slike se razabire, da je Willy bio siguran, da mu iza leđa ili sa strane ne će nitko presjeći put do navedenih predmeta. Kako su učesnici (osim Schrencka) svi dosta udaljeni od medija, a k tome crveno svijetlo vara u pogledu prostornog razmaka, to nije čudo, da se učesnici ni ne slažu u svojim izvještajima niti su sigurni, da tu nema prevare. Sam Schrenck je vrlo lakovjeran i obziran, pa je shvatljivo, zašto je otac Willyev tražio, da on bude vazda prisutan kod sjednice i da on redovito iste vodi.

Možda ne će duго proći i čut ćemo, da je i Willyeva zvijezda sreće na zapadu.

3. Jan Guzik.

Jan Guzik rodio se 1875. U njemu se otkrio medijski talenat prigodom sjednica s Klunskim u Varšavi. On je odavna vrijedio u Varšavi kao »spretan varalica« (Cfr. *Opinion* 13. 7. 1923). On je tobože materijalizirao duhove, ali u potpunoj tami. Dessoir pripovijeda, da je Jana upoznao u Varšavi g. 1918., ali mu je već onda bio sumnjiv (Cfr. *Vom Jenseits der Seele* 1920, str. 332). Geley je g. 1922. i 1923. s njime obavio više pokusa i to djelomično u Varšavi i djelomično u Parizu u »Institut meta-psychique«. Na jednoj sjednici u Parizu prisustvovalo je mnogo učenjaka, pa je 35 njih potpisalo izvještaj, koji je i objelodanjen. Tu nalazimo n. pr. imena: Oliver Lodge, Camille Flammarion, Charles Richet, prof. Leclairche, prof. Vallee.

Kako su obavljani pokusi? Jan je pred komisijom obukao posebno odijelo; oba su medijeva susjeda zakvačila svoje male prste s medijevima, a njegove su ruke pri zglobu privezali kratkom vrpcom uz ruke susjedâ i tu povezu osigurali olovnim pečatom. Tako su bili povezani svi učesnici jedan s drugim. Kontrolori su pazili na medijeve noge time, što su se doticali njegova odijela. Učesnici su sjedili oko stola. Kad su se pojave zbivale, medij je jako drhtao na tijelu i rukama. Taj je medij gibao udaljene predmete bez ličnog (tobože) dodira, doticao se svojih kontrolora, u zraku su zapazili svijetle pojave, materijalizacije svijetlih glava, javljali se psići, vjeverice, mačke. Janov je posrednik bio Poljak pl. Jelski, jer medij nije znao francuski. I on je redovito učestvovao kod sjednica i sjedio naprama Janu.

Začudno je — opaža Klinckowstroem (o. c. 458) — da su se te životinje samo trenutak pojavljivale i odmah iščeznule, te se nitko nije mogao da uvjeri o istinitosti pojave. Zašto su svi učesnici jednako bili privezani? Zar ne stoga, da medij bude siguran u svom radu? čemu potpuna tama?

Pavao Heuzé je u Parizu uspio, te se posebna komisija sastavila: Langevin (fizičar), Et. Rabaud (biolog), Dr. H. Laugier (fiziolog), Dr. A. Marcelin (fizikohemičar) i J. Meyersohn (direktor laboratorija za fiziološku psihologiju na Sorbonni). Komisija je vodila sjednice i istraživala Jana. O rezultatu je bilo govora u našem časopisu već g. 1925., str. 16—22. Ova je komisija obavila dva niza sjednica. Kod prvog je niza opazila, da je sve pojave mogao Jan G. izvoditi prevarom. Stoga je ova komisija postavila druge uvjete kod drugog niza sjednica, a ti su bili: 1. Lakom su podvezom privezali Jana kod gležanja na nogama s gležnjima njegovih susjeda, da tako ne može maknuti vrhove svojih nogu, da to ne opazi i njegov susjed; 2. postavili su mediju svijetle pruge na gležnje, lakte, vrhove nožnih prstiju, koljena i kravatu. Komisija je tako s medijem obavila 4 sjednice; pojave su sada sasvim izostale. Zanimivo je ipak, da je Jan G. u isto doba imao više sjednica u privatnim »metapsihičnim salonima« (Cfr. Klinckowstroem, o. c. 463) i to s pozitivnim pojavama. Još nešto. Pariški je »Eclair« donio 18. 12. 1924., da su u Krakovu kod jedne sjednice nenadanim fotografiranjem uhvatili Guzika gdje vara; dakle raskrinkali »in flagranti«.

4. Einer Nielsen.

Einer Nielsen je iz Norveške; rodio se g. 1897. Dr. Schrenck je prisustvovao sjednici 31. 8. 1921. u Kopenhagenu, a s njime i gospoda Bisson prigodom kongresa za psihično istraživanje. On je to opisao u svojem djelu »Materialisations-Phänomene« (str. 617—626). Po njemu je Nielsen ovako pravio svoje pokuse: Sam je ostao u kabinetu (iza zastora); pred kabinetom je bila crvena svjetlost, onda iza 20—30 časaka se pojave bijele ljage na zavjesi. Schrenck misli, da je vidio na tlu neku drugu ruku ispod zavjese, pa ženski lik s iskrivljenim nosom, te bijelu masu, dugu 30 cm, napokon žensku ruku s dugim prstima. Iza kratkog odmora Schrenck opet ugleda, kako je medij kod otvorenog zastora rukama pokrio glavu, pa položio glavu na koljena, pa lagano podigao glavu, spustio ruke i naslonio se u naslonjač. U isto doba počeo da izlazi iz medijevih ustiju bijeli trak (10 cm širok) sve do tla. Taj je osvijetljeni trak bio 1.30 dug. Ta je pojava slična kao kod Eve C., Stanislave P., Willya Schneidera. Nielsen se je stresao, ako je tko pokušao da dotakne taj trak. No on je sam uzeo taj trak i podigao ga u vis i sličio je velu. Netom je ruke

spustio, povrati se taj trak u usta. Za pojave je medij grgotao i hroptao kao da su mu usta puna neke supstancije.

Nielsen je sam stavio uvjete kontrole i sveučilišnoj komisiji u Cristianiji, pa je stoga ta komisija i izjavila, da je njezino prisustvo bilo uzaludno. Ona priznaje, da je prevara uz te uvjete bila moguća. Muškarac može sakriti svoja pomagala u želucu ili na kraju crijeva (Mastdarm), a to se kod Nielsena nije nikada istražilo.

Na ovaj su se izvještaj uznemirili škandinavski okultiste pa su stoga odlučili, da tu stvar sami izvedu na čistac. U tu su svrhu sami sastavili odbor i to između članova Društva za istraživanje psihičnih pojava. I gle! Kod prve sjednice nije bilo kontrole, pa su učesnici vidjeli, kako bijele pojave izlaze iz ustiju medija ili iz njegova nosa. Prije druge sjednice dva liječnika pregledaše usta, nos i grkljan medija, svukoše mu njegovo odijelo, dadoše posebno odijelo, pa mu pred usta postaviše neku vrst brnjice. Oba liječnika dovedoše ga u sobu na njegovo mjesto, držeći vazda njegove obje ruke u svojim. I ako je medij upao u trance, nije bilo ovaj put nikakove teleplazme (pojave). Kada su oba liječnika ostavili medija sama u kabinetu, pojavi se teleplazma, koja je bila 40 cm duga. To su fotografirali. No ta je teleplazma bila izvan brnjice. No ni taj put nije istraženo medijevo crijevo, jer on to nije dozvolio.

Kako je Nielsen izvodio svoje pojave? To ne znamo, ali nam pripovijeda H. Henning o nekom ruskom mediju, da ima vrsti chiffona, te se može cijelo žensko odijelo smjestiti u jedan prsten; dapače velike komade možemo sakriti u šupljinu jednog zuba ili mjesto pamuka u uši. Henning je vidio neku istočno-azijsku tkaninu, koju se moglo smjestiti u jedan kubični centimetar, ali je raširena bila poput balona s 5 metara promjera (Zeitschrift für Psychologie 1924, str. 278). Prema tome je jasno, da Nielsen može da vara kod slabe kontrole.

5. Ladislav Laszlo.

On se rodio g. 1903. U Budapešti je uživao glas kao izvanredni medij sve do prosinca 1923. Liječnici, sveučilišni profesori, intelektualci raznih zanimanja dolazili su naveče k njemu, da pitaju duhove i gledaju pojave s drugog svijeta. G. 1921. je u hotelu ubio zaručnicu hicem iz revolvera; na to su bili stručnjaci izjavili, da je on abnormalno nervozan, jer se bavi spiritizmom, pa je tako bio riješen tamnice. Otada je on postao miljenikom peštanskog Metapsihičnog društva. U listopadu 1923. je Laszloa istraživao i Schrenck. On je to opisao u časopisu »Psychische Studien« (kasnije je to objelodanio kao posebni otisak »Der Betrug des Mediums Ladislaus Laszlo«) 1924.

Komisije su se trudile, da budu stroge, ali ih je ipak Laszlo varao. Tako su n. pr. 24. 4. 1923. četiri člana komisije svukla Laszloa, pretražili sve šupljine na tijelu, s hodnika ga promatrali kroz staklo i tako ga čuvali cijelu noć. Prije toga morao je medij popiti 25 g. ricinusa, ti čuvari su ga pratili od postelje do kloseta; pregledali su mu svaki put i jelo. Slijedećeg dana jedan mu je liječnik oprao želudac, da se tako osiguraju protiv preživljanja. Ti liječnici doveli su medija u sobu, gdje će biti pokusi; neprestano su ga nadzirali. No netom je počela sjednica, evo pojavi se iz ustiju posebna plazma, široka 6 cm i duga 60 cm.

Tordai, predsjednik peštanskog okultističkog kruga, održao je u studenom 1923. javno predavanje o Laszlou. Medij je bio burno pozdravljen. Među slušateljima bio je i Eugen Šenk. Ovaj odmah iza predavanja pristupi k Laszlou s predlogom, da bi s njime pošao po svijetu i održao teleplastičke produkcije. Šenk je bio hipnotizer i telepat, pa je samo zamolio Laszloa, neka bi pred odborom, koji će to poduzeće finansirati, održao koji pokus. Laszlo je na to pristao, ali je sada Šenku povjerio svoju tajnu: tobožnja teleplazma sastoji iz gaze ili pamuka; pamuk je vodom malo namočen i namazan gušćim salom, da lako poklizne iz ruke, ako se tko dotakne te teleplazme; taj se pamuk postavi u usta, a onda se rastvori zastor kabineta. Šenk je to odobrio i navečer zaklinjao učesnike, da ne bi tko dirnuo u teleplazmu, jer bi medij odmah umro. Sve je teklo prema programu, i materijalizacija se je pojavila. Ta je sjednica održana 7. prosinca i psihični krug, nije ni slutio prevare. Laszlo je i dalje dolazio u taj krug, pa ga je prije pokusa jedan liječnik istražio. No konačno je došla sjednica, u kojoj je Laszlo raskrinkan i time je zapala zvijezda njegove slave. To je bilo 27. prosinca 1923.

Laszlo je u toj sjednici brzo upao u trance. Iza običnih drhtaja dođoše tri poznata stanja, kako se to zbivalo i prije. Iz ustiju se spusti ektoplazma, koja je bila duga 35 cm i široka 8 do 10 cm. Učesnici su htjeli da dirnu tu »plazmu«, koja je bila sklizava, hladna, vlažna. Sva je ta masa dosta brzo iščezla u ustima medija. Jedan je učesnik zatražio, neka se odmah pregledaju usta, ali je medij brzo zatvorio zastor svog kabineta i rekao, da će se sada pojaviti materijalizirana glava. No ta se glava pojavila daleko od medija, ali nije izišla iz njegovih ustiju. Prof. B. je zatražio i odmah proveo pregledbu medijevih ustiju. Rezultat je bio negativan. Učesnici su urgirali, da vide materijaliziranu glavu iz njegovih ustiju. No na to je Laszlo dobio grčeve. Tordai i Rotheman ga izvedu iz kabineta tobože u polubudnom stanju do 4 m kroz sobu k divanu. Laszlo je bio obučen u gaćice za kupanje. Dok su ga vukli kroz sobu, zapazila su ona dvojica, kako se svijetle dvije tačke između prstiju na nozi. Medij nije legao na divan, nego je grčevito na uglu skupio ruke i noge. Netom

su tobože prestali grčevi, poslaše ga u obližnju sobu, neka se ondje bez kontrole obuče, jer ovdje treba otvoriti prozor poradi lošeg zraka. Tek što je Laszlo izišao iz sobe, učesnici pridigoše divan i ispod njega nadoše tanki smotak tkanine za zavoje, koja je bila mokra i duga je bila jedan metar. Učesnici su brzo postavili divan na svoje mjesto, pa i taj mali smotak. Nije prošlo ni par časaka, eto Laszloa u sobu, da traži izgubljeni svoj prsten. I on je na to stao da traži ispod divana taj »prsten« i brzo ga je našao i preko običaja i brže išeznuo.

Spomenuti je krug dalje sada istraživao cijelu ovu stvar. I sam je Laszlo priznao, da su mu u njegovim prevarama pomagali tri Tordaieva prijatelja: slikar Eitel Sassy, jedan ilječnik i neki sudac istraživalac i to kroz godinu i po. Laszlo je usto studirao Schrenckovo djelo »Materialisations-Phänomene«, Sassy mu je pripremao artefakte, nužne glave i slike. Taj Sassy je dapače za sjednice mediju pružio i oduzeo artefakte prema potrebi. Puzanje supstancije izvedeno je pomoću niti. Kada je ono Laszlo 24 sata ležao u sobi u prisustvu kontrole i morao uzeti ricinus, te su mu i želudac isprali, kako je tu izveo prevaru? Laszlo je sobom uzeo komad gaze i pamuka i sve stavio u prst od gume, te ga sakrio na dnu crijeva; kada je išao na zahod, lako je to izvukao i opet položio na to mjesto. Katkada je svoje potrepštine znao sakriti na dnu zastora prije i poslije sjednice, katkada je položio u usta, čak u džep svgaio istraživaoca. Pomagala su mu bila: gaza, pamuk, žigice s fosforom, vrpce iz gume, cigarete. Bezbroy je tu trikova bilo, pa je ovo otkriće vrlo poučno, kako ne smijemo lako vjerovati medijima.

6. Marija Silbert.

O njoj je pisao prof. Oesterreich u svojoj brošuri »Der Okkultismus im modernen Weltbild«; važno je i ono, što je iznio Klinckowstroem (1. c. 482—486). Odatle evo par redaka. Kl. je pozvao tu gospođu u München uz sva moguća jamstva, ali se ona nije odazvala. Nije daleko od istine, ako rećemo, da se bojala »iznenađenja«. Ta gospođa pripada krugu onih medija, koji ne dozvoljuju tjelesnu pregledbu, a i uvjete pri pokusu stavlja ona kao i Guzik. Ipak je ona u Grazu, svom prebivalištu, uživala glas dobrog medija. Dulje je vremena bila u Londonu kao zgodan spiritistički medij.

Što je kod nje osobita? Evo nekoliko primjera.

Zimi je to bilo g. 1920, kada su u vilii Dr. Rudolfa Gierkea u Grazu održali 10 do 12 sjednica. Kod većine je tih sjednica u potpunoj tami iza zaziva duhova nastala jaka detonacija, iza koje nadoše na stolu u sobi pijeska. Gospođa je Silbert kazala, da je to pijesak s groba Otona Gierkea. No kod svijetla se vidjelo,

da je na stolu papirnatih krpa i nekih crnih mrlja. To je bio povod sumnjama. Kod druge sjednice nenadano nažge jedan učesnik svoju električnu svjetiljku i tad ugledaše gospođu Silbert, kako drži jednu ruku ispruženu prema gore, a na stolu su ostaci praskavične patrone: pijesak, papir i nova crna mrlja od raspuknute praskave žive. Kada su gospođu na to upozorili, ostavila je vilu, a da se nije htjela ni opravdati.

Jednom je R. Alter opazio, da je o odijelu gospođe visjela »teleplazma«; to je bila čarapa. Drugda je primarius W. Linhart zamijetio, da gospođa znade za tame kod kontrole časovito tobože izmaknuti svoju ruku iz one svojih kontrolora, ali je odmah dala drugu ruku i tako desnicom izvodila svoje teleplazme; isti je liječnik iskusio, da ona znade i nogama doseći zvonce, koje je zatim zvonilo. Student je tehnike T. Somogyi za jedne sjednice neopazice zašao pod stol, oko kojega su sjedili u »lancu« učesnici. Tu je opazio, da je cipela gospođe Silbert sastavljena iz 2 dijela, pa je jedan dio cipele ostao na tlu, a gospođa je bez cipele, i ako je u 56. godini tada bila, vrlo spretno svojom nogom dotakla se koljena i hlača jednog učesnika. I tom je nogom htjela da turi sjedalicu.

Ove je i slične stvari iznio fizičar prof. Benndorf u gradačkoj novini »Tagespost« i odatle je odmah pretiskala bečka »Neue freie Presse« 22. 3. 1924. Na to su izišle izjave nestručnjaka, koji tobože jamče za istinitost pravih pojava: udaraca, munjevita svijetla, prskave detonacije, doticanja, letenje zvonaca itd. Sama gospođa ne pripušta k svojim sjednicama spomenutog profesora Bendorfa, a bolje bi uradila, da ga pripusti i pokaže, da su njezine pojave istinite i naravne, te da nijesu prevara. Eh, ali ne smije na sunce, tko ima putra na glavi! U laži su kratke noge, pa se gospođa Silbert boji razočaranja i obračunanja.

7. Zaključak.

Iz svega se lako vidi, kako moramo oprezni biti i ne vjerovati tako lako medijima, ma koji oni bili. O tome je bilo govora u »Životu« br. 3. 1927., kako lakoumno vjeruju čak učenici ljudi. Uza sav oprez, koji je u znanosti tako potrebit, oni još i sada vjeruju poput prof. Crawforda u »cijevi snage«, kojima mediji tobože hvataju predmete u daljini ili ih premještaju, ili drže poput Dr. Schrenck-Notzinga, da to izvode pomoću »metapsihičnih pseudo-podija«. To je lakovjernost svoje vrsti; to je hipnoza učenjaka. Nadoći će vrijeme — a možda i nije daleko — kad će se razočarani učenjaci stidjeti, da su mogli vjerovati u »teleplazme« ili »ekto-plazme«.

A. A.